

Lokale uitgangspunten voor het zorglandschap voor mensen met complexe problematiek

Doordecentralisatie Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang

Gemeente Noordoostpolder
Juni 2019

Wat zijn onze opgaven?

Er zijn twee hoofdopgaven waar wij als gemeente invulling aan moeten geven.

1. Doordecentralisatie middelen Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang

Met ingang van 1 januari 2021 zijn de zes gemeenten in de regio Flevoland ieder verantwoordelijk voor hun inwoners in kwetsbare posities. Het gaat daarbij om het bieden van ondersteuning die inwoners (tijdelijk) nodig hebben inclusief het veilig organiseren van maatschappelijke opvang (MO) en beschermd wonen (BW). De middelen hiervoor gaan tot die tijd naar centrumgemeente Almere. Vanaf 1 januari 2021 worden deze middelen via een nieuw objectief verdeelmodel verdeeld over alle gemeenten. Alle Flevolandse gemeenten staan daarom voor de opgave om afspraken te maken over de regionale dan wel lokale inrichting en uitvoering van deze Wmo taken vanaf 2021.

2. Inrichting regionale en lokale zorglandschap

De gemeenten hebben in het Regionaal Kompas Flevoland 2018 - 2020 afgesproken gezamenlijk een goede aansluiting van de lokale en regionale zorginfrastructuur te realiseren. Het doel hiervan is dat de mensen waar het om gaat een passende en samenhangende ondersteuning krijgen op alle levensdomeinen.

In 2015 heeft de commissie Dannenberg geadviseerd om zorg en begeleiding los te koppelen van de wooncomponent. Het advies van de commissie is erop gericht om zorg en begeleiding zoveel mogelijk ambulante aan te bieden bij mensen in hun eigen woonomgeving. Dit bevordert herstel en participatie. Het streven is gericht op een inclusieve samenleving waarin ook mensen die ondersteuning nodig hebben, zich thuis kunnen voelen in de wijk en hier hun leven vorm kunnen geven. Zo zelfstandig mogelijk wonen is daarbij het vertrekpunt. Een eigen, veilige woonplek is een belangrijke behoefte van iedere burger. Een stabiele woonomgeving biedt een cruciale basis voor het opbouwen van een zo zelfstandig mogelijk bestaan. Het is een voorwaarde voor stabilisatie, herstel en deelname aan de samenleving van kwetsbare inwoners. Eventuele ondersteuning wordt daarom in beginsel ambulante (dus aan huis) aangeboden.

Bovenstaande opgave betekent dat gemeenten afspraken moeten maken wat regionaal en wat lokaal ingericht gaat worden. Het gaat hierbij om passende en betaalbare woonruimte. Naast voldoende (zelfstandige) woonruimte voor uitstroom gaat het ook om meer differentiatie in woonvormen die oplossingen bieden voor de doorstroom naar (meer) zelfstandig wonen. Deze kwetsbare mensen hebben daarnaast behoefte aan integrale ondersteuning, zoals het hebben van inkomen en dagbesteding, en een sociaal netwerk in de wijk dat hen steun biedt. Het herstel gaat bij kwetsbare mensen vaak met ups en downs. Dat vergt flexibele ondersteuning die snel en makkelijk op- en afgeschaald kan worden en varieert van zelfstandig wonen tot 24-uurs opvang en specialistische begeleiding. Daarnaast zijn draagvlak en acceptatie in de wijk nodig om samen met wijkbewoners tot een inclusieve samenleving te kunnen komen.

Wat is onze visie?

Onze inwoners moeten goede en passende ondersteuning ontvangen. Deze ondersteuning willen wij zoveel mogelijk thuis bieden. Als het thuis echt niet mogelijk is, dan kan bijvoorbeeld beschermd wonen een oplossing zijn. Na opvang in een beschermde woonvorm of maatschappelijke opvang, wordt gestreefd naar uitstroom in

de plaats van herkomst. Wij staan voor de opgave om minder mensen in beschermd wonen te hebben en meer passende ondersteuning thuis en in de wijk te bieden. Om dit te bereiken is een andere ondersteuningsstructuur nodig.

Wat willen wij bereiken?

1. Algemene uitgangspunten

Een passende oplossing zo dichtbij mogelijk

Voor en met iedere cliënt wordt een passende oplossing gezocht het liefst zo dicht mogelijk in de eigen omgeving en netwerk. Lokaal wat kan, regionaal wat moet. Bepalend voor de keuze om ondersteuning lokaal of niet lokaal te organiseren is of wij lokaal de kwaliteit kunnen leveren die nodig is voor de inwoner.

Regionale samenwerking blijft op onderdelen wenselijk

Het gaat om complexe problematiek en de volumes zijn lokaal niet heel groot. Daarnaast heeft samenwerking meerwaarde omdat er sprake is van overlap in aanbieders en het regionale zorglandschap voor iedereen op dezelfde manier georganiseerd kan worden. Ook is het een maatschappelijke verantwoordelijkheid om zaken gezamenlijk op te pakken in het belang van de inwoners. Dit zal voor Noordoostpolder wellicht niet altijd de meest gunstige oplossing zijn, omdat sommige zaken meer spelen in grotere steden.

Het ontwikkelen van passende huisvesting en lokale voorzieningen voor mensen met complexe problemen

De behoefte aan huisvesting en voorzieningen moet regionaal voor iedere gemeente onderzocht worden en vervolgens uitgevoerd worden. Om de uitstroom uit voorzieningen en het wonen in de wijk meer te realiseren, moet iedere gemeente zich hiervoor inzetten. Als niet iedereen zich hiervoor inzet kan dit voor ambitieuze gemeenten leiden tot een aanzuigende werking van cliënten en daarmee een hogere financiële druk. Dit is in het kader van de solidariteit niet wenselijk.

Lokale vernieuwing in afstemming met de regio

Uitstroom uit voorzieningen en langer thuis wonen zijn een landelijke opdracht. Het ontwikkelen van (vernieuwende) passende woonsituaties met woningcorporatie en zorgaanbieders kan bijvoorbeeld bestaan uit beschermd wonen, beschut wonen of zelfstandig wonen met intensieve begeleiding. Het gaat hierbij om nieuw voor oud, dus vervanging of omvorming. Aanbieders krijgen hierbij de ruimte om tot vernieuwing te komen. Daarnaast moeten wij klein beginnen met vernieuwing, lokaal experimenteren en regionaal van elkaar leren.

Aansluiting van regionaal zorglandschap op het lokale zorglandschap

De lokale verbinding moet op diverse onderdelen verbeterd worden. Afschalen naar lokaal als het gaat om uitstroom en ambulante ondersteuning is belangrijk. Lokaal kennen wij de inwoners en kan een passende oplossing bedacht worden. Werken met een integraal plan is van belang. Een medewerker van het lokale sociaal team maakt samen met de inwoner een gedragen plan waarin een planbewaker wordt benoemd. Deze planbewaker kan de inwoner zijn of iemand uit zijn/haar netwerk. Bekendheid bij lokale professionals over de mogelijkheden van het regionale en lokale zorglandschap is belangrijk.

Samenwerking intern en extern om lokaal zorglandschap in te richten

Samenwerking en een ketenaanpak met woningcorporatie, zorgaanbieders, zorgverzekeraar, cliënten en inwoners is van belang om invulling aan de opgaven te geven. Daarnaast is interne samenwerking met Ruimtelijke Ontwikkeling van belang rond de Woonvisie en Prestatieafspraken met Mercatus.

Aandacht voor draagkracht in wijk en dorp

In samenwerking met zorgaanbieders, woningcorporatie, cliënten en inwoners afstemmen wat een wijk of dorp op kan vangen aan kwetsbare inwoners.

De meest passende oplossing voor mensen

De meest passende oplossing voor de inwoner staat voorop. Dit gaat over gemeentegrenzen heen en vraagt financiële solidariteit van gemeenten, bijvoorbeeld op het vlak van uitkeringen en zorgkosten in het lokale veld.

2. Uitgangspunten per onderwerp

Beschermd Wonen

Passende zorg voor inwoners

Deze zorg wordt zoveel mogelijk thuis geboden. Opname in beschermd wonen is als thuis echt niet mogelijk is. Om dit te bereiken is een ander ondersteuningsstructuur nodig. Minder beschermd wonen en meer ondersteuning in de wijk.

Regionale samenwerking is wenselijk

Regionale samenwerking is niet verplicht. Het is wel wenselijk om de regionale samenwerking in stand laten omdat de doelgroep complex is en er specialistische expertise nodig is voor de indicatie en beoordeling. Er is overlap in zorgaanbieders in de verschillende gemeenten in Flevoland. Het aanbod aan voorzieningen is verspreid over de regio. Vernieuwing van aanbieders kan hierdoor gezamenlijk opgepakt en aangestuurd worden. Het heeft meerwaarde om samen te werken, zodat goede kwaliteit van toegang en zorg geleverd kan worden.

Modulaire inrichting

De BW voorzieningen in regionaal verband regelen. Als het gaat om uitstroom uit de BW voorziening naar meer zelfstandig wonen met ambulante ondersteuning, dan dit lokaal inrichten. Dit betekent ook mogelijk andere lokale inkoop van zwaardere begeleiding.

De toegang tot BW voorzieningen regionaal inrichten

De regionale toegangsmedewerkers moeten de lokale situatie kennen en bijvoorbeeld ook lokaal aanwezig zijn. Een goede verbinding met de lokale situatie is nodig voor passende oplossingen voor de inwoner.

De mogelijkheid voor wonen in een beschermde of beschutte woonvorm moet behouden blijven

Uitstroom uit BW voorzieningen realiseren voor wie dat mogelijk is. Niet iedereen is geschikt om in de wijk te wonen met (intensieve) begeleiding. Daarnaast ontstaat een risico op vereenzaming.

Het voorkomen van instroom in BW voorzieningen

De instroom in BW voorzieningen van vooral jongeren moet voorkomen worden. Vaak speelt er ook een woonprobleem. Investeren in het vinden van passende oplossingen voor jongeren.

Afbouw van BW voorzieningen

In Noordoostpolder zijn relatief veel BW voorzieningen ten opzichte van de andere gemeenten in Flevoland. Hierin moet weer een goede balans komen. De grotere uitstroom uit BW voorzieningen leidt tot druk op de draagkracht in wijken en dorpen. Dit wordt versterkt door de relatief korte wachttijd voor een huurwoning ten opzichte van de andere gemeenten. Afbouw van BW voorzieningen in Noordoostpolder heeft daarom prioriteit om ook de uitstroom in de toekomst goed in te kunnen richten. Afbouw van BW voorzieningen in Noordoostpolder betekent opbouw van (andere) voorzieningen in de overige gemeenten in Flevoland. Als afbouw niet reëel wordt geacht, dan worden plaatsen met een overschot aan opvangplaatsen financieel gecompenseerd.

Maatschappelijke Opvang

Regionale samenwerking is wenselijk

Het gaat om mensen met complexe problematiek waar specialistische expertise voor nodig is. Daarnaast gaat het om een beperkt aantal mensen uit Noordoostpolder. De voorzieningen voor MO zijn verspreid over Flevoland gerealiseerd. De afspraken met aanbieders zijn collectief beter te maken. Ook kan vernieuwing door aanbieders beter in regionaal verband plaatsvinden. Wij hebben een maatschappelijke verantwoordelijkheid en er geldt landelijke toegankelijkheid waardoor dit beter met de regio georganiseerd kan worden.

Een sluitende keten

Een sluitende keten van preventie, hulpverlening en nazorg is van belang. Hierbij moet ingezet worden op passende hulpverlening en het voorkomen van terugval. Op het gebied van preventie en nazorg hebben wij een lokale verantwoordelijkheid.

Uitstroom uit opvang verbeteren

Door het ontwikkelen van lokale passende woonruimte kan uitstroom uit de opvang verbeterd worden. Ook tussenvoorzieningen kunnen een oplossing zijn op weg naar meer zelfstandig wonen.

Verlavingszorg

Regionale samenwerking heroverwegen

Wat lokaal uitgevoerd kan worden, lokaal doen. De regionale en lokale inzet uitzoeken en bepalen wat echt regionaal moet en wat lokaal kan. Ambulante begeleiding, begeleid wonen en preventieve activiteiten zijn onderdelen die goed lokaal opgepakt kunnen worden. Op dit moment zetten wij lokaal al in op preventieve activiteiten voor jongeren met als doel het voorkomen en verminderen van middelengebruik.

Opvangvoorzieningen in stand laten

Wij hebben een maatschappelijke verantwoordelijkheid voor de mensen die gebruik maken van opvangvoorzieningen verspreid over de regio. Al zal hiervan vanuit Noordoostpolder weinig gebruik gemaakt worden.

Openbare geestelijke gezondheidszorg

Regionaal meldpunt OGGz behouden

Toegang regionaal behouden voor overzicht en expertise. Aansluiten expertise bij lokaal zorglandschap. Samenwerking tussen meldpunt oggz en lokale zorglandschap/sociale teams versterken zodat sociale teams steeds meer zelf op kunnen pakken.

Een sluitende keten voor mensen met verward en zorgmijndend gedrag

Regionale samenwerking rond de acute keten. Lokale aanpak van de niet-acute keten. Met de lokale maatschappelijke organisaties een sluitende aanpak voor zorgmijders en verwarde personen ontwikkelen.

Wat zijn de financiële uitgangspunten?

Financiële solidariteit

Financieel gezien is ons primaire uitgangspunt solidariteit in de regio. Op taken waar samengewerkt wordt, dragen we de kosten gezamenlijk. Voor de regionale bijdrage wordt rekening gehouden met de mate van problematiek die verwacht mag worden. Deze gedachte doet recht aan het uitgangspunt van het Rijk, waarbij sommige gemeenten meer middelen krijgen dan andere op basis van de bevolkingsopbouw.

Compensatie voor disbalans in vraag en aanbod voorzieningen

Er dient nadrukkelijk aandacht te zijn voor de scheefheid van instellingsvoorzieningen. Dit heeft effect op het gebruik van het lokale landschap gedurende het verblijf in de voorziening en de vervolgcosten na uitstroom.

Voor Noordoostpolder geldt dat er nu relatief veel voorzieningen zijn en dat de wachttijd voor een woning regionaal gezien hier kort is. Dat maakt dat uitstroom hier mogelijk sneller of eenvoudiger zal gaan. Waardoor er sneller nieuwe plaatsingen zullen volgen. Dit is een vicieuze cirkel welke in extrema leidt tot een verzwakking van de bevolking. En op haar beurt leidt tot een grotere druk op lokale voorzieningen, de buurt en tot een verhoging van maatwerk voor ambulante begeleiding, met hogere kosten als gevolg.

Budgetneutrale uitvoering

We gaan uit van een budgetneutrale decentralisatie. Dit betekent voor ons en de regio dat er sprake zal zijn van een veranderopgave. Voor de uitvoering van de voor ons nieuwe taken wordt maximaal de verhoging van onze WMO inkomsten beschikbaar gesteld. De te verwachten korting op het budget is een opgave ten aanzien van BW/MO en niet ten aanzien van het lokale zorglandschap.

Dit additionele budget is ter dekking van de regionale samenwerking en uitvoering en de nieuwe lokale taken als gevolg van het eventueel meer lokaal oppakken van de taken dan nu het geval is.

Bijlage Aandachtspunten voor inrichting zorglandschap

Hoe willen wij dat doen?

Het lokale zorglandschap voor kwetsbare inwoners met complexe problematiek kan ingericht worden langs 4 thema's.

1. Preventie en voorliggende ondersteuning

Wat is er al?

- Inloopvoorziening Bouwerskamp voor mensen met complexe problematiek.
- Preventie huisuitzetting, het voorkomen dat inwoners uit huis gezet worden door samenwerking tussen Mercatus en hulpverlening.
- Inzet van preventieve activiteiten door Tactus verslavingszorg om het middelengebruik bij jongeren te voorkomen en te verminderen.

Wat zijn ontwikkelpunten en aandachtspunten?

- Herstelactiviteiten ontwikkelen/uitbreiden. Aandacht voor activiteiten/een plek voor ondersteuning en herstel van jongvolwassenen van 16-27 jaar.
- Inloopvoorzieningen moeten breed toegankelijk zijn, dat gaat verder dan kantoortijden en gaat ook om de weekenden. Een buurtfunctie vanuit verzorgingshuizen organiseren voor inloop, ontmoeting, maaltijd. Hierdoor wordt herstel bevorderd en terugval voorkomen.
- Inzet van professionals in combinatie met vrijwilligers.
- Laagdrempeligheid in voorzieningen creëren door inzet ervaringsdeskundigen.
- Bereikbaarheid voorzieningen in Emmeloord vanuit de dorpen moeilijk. Organiseren van vervoer of voorzieningen in de dorpen.
- Als BW wordt afgebouwd moet er goede preventieve structuur zijn opgebouwd.
- Inwoners verbinden aan activiteiten van verenigingen. Financiële knelpunten oplossen vanuit armoedebeleid.
- Verbinding met huisartsen maken bij signalen en aanpak.

2. (tijdelijke) Toegang tot Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang

Wat zijn ontwikkelpunten en aandachtspunten?

- Ontwikkelen van logeerplekken of time-out plekken voor mensen die zelfstandig wonen met ambulante begeleiding.
- Tussenvoorzieningen ontwikkelen tussen BW en zelfstandig wonen. Voor volwassenen en jongeren.

3. Passende huisvesting en ondersteuning in de wijk

Wat is er al?

- In januari 2019 is Tijdelijke huisvesting met begeleiding gestart. Dit is bedoeld voor mensen die uitstromen uit de Maatschappelijke Opvang, maar nog begeleiding nodig hebben op weg naar zelfstandigheid. Het is een soort tussenvoorziening, beschut wonen.
- Activiteiten in algemene voorzieningen zoals in buurthuizen, dorpshuizen, Bij Bosshardt etc.
- 3 crisiswoningen voor gezinnen, waarvan er 1 gerealiseerd is en 2 in 2019 gerealiseerd worden.

Wat zijn ontwikkelpunten en aandachtspunten?

- De overgang van intramuraal naar zelfstandig wonen is groot. Meer diversiteit in huisvesting en ondersteuningsvormen is nodig.
- Zelfstandig wonen met begeleiding meer binnen de wijken en dorpen ontwikkelen en mogelijk maken. Als onderdeel van de samenleving.
- Omvormen van huidige beschermd wonen plekken naar een alternatief voor beschermd wonen. Meer beschut of begeleid wonen. En daarbij de huidige ondersteuning meer inzetten in de wijk.

- Ondersteuning aan huis op afroep beschikbaar.
- Flexibele op- en afschaling van ambulante ondersteuning ontwikkelen.
- Het is belangrijk om cliënten vroegtijdig in te schrijven voor een woning door instelling en cliënt. Bij voorkeur direct op moment van perspectief op zelfstandig wonen. Het gesprek tussen bewoner en corporatie is daarbij belangrijk.
- Een gemengde wijk met een mix van leeftijden en leefstijlen is gewenst. Een wijk met mix aan huur en koop is daarbij meer kansrijk dan eenzijdige wijken.
- Het vergroten van de wereld van de cliënt. Bijvoorbeeld via straatbuddy's of buurtapp.
- Preventief werken om signalen bij inwoners op te pakken en vinger aan de pols houden, waakvlamcontact ontwikkelen.
- Administratieve lasten en beschikkingen zo beperkt mogelijk houden.
- De nieuwe route inzetten, cliënten en burens betrekken.
- Nuttige dagbesteding voor invulling in de dag. Samenwerking bij vormgeving dagbesteding tussen welzijn en zorgaanbieder.
- Welzijn en zorgaanbieders samen nieuwe ideeën laten bedenken voor preventie en aanpak in de wijken.

4. Draagkracht en acceptatie in de wijken

Wat zijn ontwikkelpunten en aandachtspunten?

- Het (algemeen) informeren van bewoners is belangrijk: wie woont er in de wijk?
- Algemene voorlichting in de wijk over mensen met beperkingen.
- Ken je burens zodat je kunt aankloppen bij elkaar of bij het buurthuis
- De zorgaanbieder/begeleiders moeten niet alleen de cliënt begeleiden, maar ook de buurt.
- Zorg voor een meldpunt bij vragen, zorgen of klachten. Kan ook via eigen netwerk cliënt. Voorkomen dat politie overal voor gebeld wordt.
- Samenwerking tussen professionals is van belang. Actieve sociale teams zijn samen met wijkagent, buurtwerker en woningcorporatie de ogen, oren en handen in de wijk en hebben korte lijnen met elkaar.
- Een plek is nodig om elkaar te ontmoeten (buurthuis) met een laagdrempelige toegang.
- Ondersteuning van het sociaal netwerk en mantelzorgers rondom de cliënt is nodig.
- Een gezamenlijke opgave is om onze grenzen te bewaken van wat cliënten en wijkbewoners aan kunnen.